

Siedlisko Natura 2000 91E0: Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albae, Populetum albae, Alnetion glutinoso--incanae, olsy źródłiskowe)



(fot. Steven De Saeger)

\*91E0-1 łęg wierzbowy *Salicetum albae* wraz z wiklinami nadrzeczными *Salicetum triandroviminalis*

\*91E0-2 łęg topolowy *Populetum albae*

\*91E0-3 Nizowy łęg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum*

\*91E0-4 źródłiskowe lasy olszowe na niżu (grupa niejednorodna fitosocjologicznie, zbiorowiska ujmowane jako *Cardamino-Alnetum glutinosae* lub źródłiskowe podzespoły *Fraxino-Alnetum*)



91E0-5 Podgórski łąg jesionowy *Carici remotae-Fraxinetum*

91E0-6 Nadrzeczna olszyna górska *Alnetum incanae*

91E0-7 Bagienna olszyna górska *Caltho laetae-Alnetum*

Lasy priorytetowego siedliska 91E0 wykształcają się na glebach zalewanych wodami rzecznyymi, o wysokim poziomie wód gruntowych, głównie klasyfikowanych jako pobagienne lub napływowe aluwialne. Lasy te występują na terenie całej Polski i obejmują nadrzeczne, niżowe łągi wierzbowe i topolowe oraz górskie przypotokowe olszyny i łągi jesionowe, a także źródliskowe niżowe i górskie łągi olszowe i jesionowo-olszowe. Siedlisko jest bardzo silnie zróżnicowane. Wyróżnionych zostało siedem podtypów, które odpowiadają określonym zbiorowiskom roślinnym. Nadrzeczne łągi wierzbowe i topolowe rozwijające się w dolinach dużych rzek zaliczone zostały odpowiednio do podtypów 91E0-1 i 91E0-2. Pozostałe podtypy obejmują: łąg jesionowo-olszowy i czeremchowo-jesionowy 91E0-3, źródliskowy łąg jesionowo-olszowy 91E0-4, podgórski łąg jesionowy 91E0-5, nadrzeczną olszynę górską 91E0-6 oraz górskie olszyny ze świerkiem 91E0-7.



W warstwie zielnej często występują wysokie zioła, takie jak ostrożeń warzywny (*Cirsium oleraceum*); jaskier rozłogowy (*Ranunculus repens*); wiązówka błotna (*Filipendula ulmaria*), ale mogą też występować różne geofity, takie jak ziarnopłon wiosenny (*Ficaria verna*), zawilec gajowy (*Anemone nemorosa*), zawilec żółty (*Anemone ranunculoides*) i kokorycz pełna (*Corydalis solida*).





Gdzie można je znaleźć?

Ponieważ siedlisko to obejmuje wiele typów lasów, można je znaleźć w całej Unii Europejskiej. Jednak jego umiejscowienie krajobrazie sprawia, że jest ono bardzo podatne na zakłócenia spowodowane melioracjami lub dużymi pracami infrastrukturalnymi prowadzonymi wzdłuż cieków wodnych.

Gatunki typowe

Europejski opis siedlisk przyrodniczych wymienia jako typowe dla siedliska następujące gatunki drzew:



- olsza czarna (*Alnus glutinosa*) (fot. Paul Busselen)
- olsza szara (*Alnus incana*)
- jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior*)
- topola czarna (*Populus nigra*)
- wierzba biała (*Salix alba*)
- wierzba krucha (*Salix fragilis*)

Warstwę zielną tworzą następujące, typowe dla siedliska gatunki roślin:

- ostrożeń warzywny (*Cirsium oleraceum*)
- jaskier rozłogowy (*Ranunculus repens*)
- wiązówka *Filipendula ulmaria*
- knieć błotna (*Caltha palustris*)
- rzeżucha gorzka (*Cardamine amara*)
- niezapominajka błotna (*Myosotis palustris*)
- psianka słodkogórz (*Solanum dulcamara*)
- karbieniec pospolity (*Lycopus europaeus*)
- kuklik zwisty (*Geum rivale*)
- pokrzywa zwyczajna (*Urtica dioica*)
- przytulia błotna (*Galium palustre*)
- chmiel zwyczajny (*Humulus lupulus*)
- wiechlina zwyczajna (*Poa trivialis*)
- turzyca rzadkokłosa (*Carex remota*)

Zwierzęta zamieszkujące lasy łęgowe:



bobry (*Castor fiber*) (fot. VILDA/Yves Adams)

Wśród licznej fauny kręgowców wymienić należy te najciekawsze i najbardziej charakterystyczne. Dużą grupą są płazy reprezentowane m.in. przez traszkę zwyczajną (*Lissotriton vulgaris*) i grzebieniastą (*Triturus cristatus*), kumaka nizinnego (*Bombina bombina*), ropuchę zwyczajną (*Bufo bufo*), ropuchę paskówkę (*Epidalea calamita*). Świat gadów to przede wszystkim gatunki jaszczurek: ciepłolubej zwinki (*Lacerta agilis*) oraz jaszczurki żyworodnej (*Zootoca vivipara*), zaskrońca zwyczajnego (*Natrix natrix*) i żółwia błotnego (*Emys orbicularis*). Lasy łęgowe tworzą duże kompleksy, które są siedliskiem ptaków potrzebujących znacznych terytoriów. Należą do nich objęte ochroną duże drapieżniki, jak: orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*), orlik grubodzioby (*Aquila clanga*), rybołów (*Pandion haliaetus*) i bielik (*Haliaeetus albicilla*). Obok nich łęgi zamieszkują liczne gatunki ptaków drapieżnych, sów, wróblowatych, kukułek, pustulek, dzięciołów. Lasy łęgowe zamieszkują także objęte ochroną ssaki: bobry (*Castor fiber*) i wydry (*Lutra lutra*), a także kuna leśna (*Martes martes*), łasica (*Mustela nivalis*), ryjówki aksamitne (*Sorex araneus*) oraz większe ssaki jak dziki (*Sus scrofa*) i sarny (*Capreolus capreolus*).

#### Zarządzanie i zagrożenia

Gospodarka prowadzona poza obszarem siedlisk musi być skoncentrowana głównie na zachowaniu dobrej jakości wód gruntowych i powierzchniowych. Nie może naruszać naturalnego poziomu wód gruntowych oraz naturalnej dynamiki zalewów. Prowadzenie jakiegokolwiek gospodarki leśnej w tak wilgotnych miejscach jest trudne, a zrównoważona ekonomicznie wielofunkcyjna gospodarka leśna jest problematyczna ze względu na dużą wrażliwość siedliska. Logicznym celem zatem jest unikanie jakiegokolwiek ingerencji człowieka. Możliwe jest jednak prowadzenie gospodarki leśnej opartej na małych plantacjach odroślowych oraz prowadzenie gospodarki leśnej w suchszych, bardziej odpornych na zagrożenia formach tego siedliska, jednakże bez pogarszania jego wartości przyrodniczej. Drewno może być np. zrywane za pomocą podnośników linowych.



W przeszłości znaczna część powierzchni tego siedliska została przekształcona w ubogie gatunkowo plantacje topoli (w mniejszym stopniu dotyczy obszaru Polski). Aby tego dokonać, wycięto i osuszono naturalne lasy, nie uniknięto też zniszczeń spowodowanych użyciem ciężkiego sprzętu mechanicznego. Bez odpowiedniego gospodarowania po kilkudziesięciu latach wprowadzone odmiany topoli w wyniku naturalnej sukcesji spontanicznie zanikają, przywracając wartości przyrodnicze siedliska.

Ponieważ lasy te często występują w krajobrazie jako małe, rozproszone płaty, ważne jest, aby łączyć je poprzez zwiększanie ich powierzchni oraz wartości przyrodniczej. Typowe dla siedliska gatunki drzew charakteryzują się stosunkowo szybkim wzrostem, co powoduje, że regeneracja siedliska może przebiegać szybciej niż w przypadku innych siedlisk leśnych. Z tego samego powodu połączenia między rozproszonymi płatami tego siedliska mogą się utworzyć dość szybko, tzn. już po kilkudziesięciu latach.

Lasy siedliska 91E0 są wrażliwe na osuszanie m.in. z powodu poboru wód gruntowych. Poważnym zagrożeniem są też powodzie niosące zanieczyszczoną wodę. Oczyszczanie brzegów cieków wodnych powoduje podnoszenie się brzegów i zaburza układ gleb. Naturalna dynamika cieków wodnych została często zmieniona poprzez ich regulację. Zmiany hydrologiczne w górnym biegu rzeki również mogą zaszkodzić naturalnemu przepływowi wód: szybszy przepływ wody z powodu regulacji koryta i brzegów, silniejszy drenaż, przelewy kanalizacyjne. Zbyt intensywna działalność rekreacyjna może również nieść pewne zagrożenia dla lasów łęgowych, zasadniczo nie są one dostępne dla ludzi ze względu na mokre i błotniste warunki w nich panujące. Jeśli płatom siedliska towarzyszą suchsze tereny otwarte, na których odbywa się wypas bydła, to jest możliwe również ich wypasanie na obszarach zajmowanych przez siedlisko, przy założeniu, że wypas odbywa się na suchszych jego fragmentach, przy małym zagęszczeniu zwierząt i na dużej powierzchni. Wypas na terenach charakteryzujących się dużą wilgotnością nie jest możliwy.

Niniejszy tekst powstał dzięki wsparciu finansowemu

z programu LIFE Unii Europejskiej w ramach projektu [LIFE Green Valley](#).

